

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Калоші Юлії Ігорівни «Керування багаточастотними коливаннями гібридних механічних систем» представленої на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук за спеціальністю 01.02.01 — теоретична механіка

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційна робота “Керування багаточастотними коливаннями гібридних механічних систем” присвячена задачам стабілізації та спостереження математичних моделей руху гібридної механічної системи, яка містить пружні та абсолютно тверді елементи, а також дослідженню збіжності одного з методів апроксимації для моделі консольної пружної балки.

Задача стабілізації коливань пружних тіл є актуальною у сучасній теорії керування. Гасіння коливань є важливою проблемою при дослідженні різного роду механічних систем з розподіленими параметрами. З методами аналізу стійкості та стабілізації руху динамічних систем можна познайомитись в роботах М.М. Красовського, О.Л. Зуєва, В.І. Коробова, А.А. Мартинюка, J.E. Lagnese, G. Leugering, E.D. Sontag, W. Krabs, Г.М. Скляра та ін. Вкрай важливою є задача спостереження, яка полягає у відновленні інформації про стан системи за наявності обмежених вихідних даних. Отже, тематика дисертаційного дослідження є важливою і актуальною.

Тема роботи пов'язана з планами наукових досліджень відділу технічної механіки Інституту прикладної математики і механіки НАН України на 2011–2014 роки та відділу прикладної механіки Інституту прикладної математики і механіки НАН України на 2016–2023 роки.

Огляд змісту та основних результатів роботи. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків. Дисертацію викладено на 165 сторінках друкованого тексту.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету і завдання дослідження, відзначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, надано інформацію щодо апробації результатів дисертації.

У першому розділі наведено аналіз літературних джерел та методик досліджень за темою дисертаційної роботи. Надано огляд основних результатів робіт, які стосуються стійкості руху механічних систем з розподіленими параметрами, задач спостереження динамічних систем та методів знаходження наближених розв'язків рівнянь руху пружних балок. Методика досліджень спирається на класичні методи аналітичної механіки: метод функцій Ляпунова для аналізу стійкості, принцип інваріантності ЛаСалля для отримання достатніх умов асимптотичної стійкості, метод Луенбергера синтезу динамічного спостерігача, метод Гальоркіна для апроксимації розв'язків, методи теорії напівгруп операторів у нескінченновимірних просторах для аналізу умов коректної постановки початкової задачі.

У другому розділі запропоновано нову математичну модель коливань гібридної системи, що складається з гнучкої балки, приєднаного твердого тіла та розподілених

механізмів керування. На основі методу Ляпунова отримано керування у вигляді зворотного зв'язку, яке забезпечує стійкість стану рівноваги такої системи (теорема 2.2). В результаті вивчення властивостей диференціального оператора доведено коректність абстрактної задачі Коші (теорема 2.1).

У третьому розділі досліджено спектральні властивості інфінітезимального генератора, проаналізовано асимптотичний розподіл власних частот коливань балкової системи. Показано, що за певних умов неколокації приводів стан рівноваги системи є асимптотично стійким. На основі вивчення властивостей резольвенти диференціального оператора четвертого порядку доведено властивість передкомпактності траєкторій системи зі зворотним зв'язком. Основним результатом даного розділу є теорема 3.3, у якій наведено достатні умови асимптотичної стійкості замкненої системи.

Четвертий розділ дисертації присвячено задачам спостереження динамічних систем з виходом. Запропоновано алгоритм побудови системи-спостерігача типу Луенбергера, яка дозволяє з високою точністю відновити вектор стану за умови наявності неповної вихідної інформації. Збіжність запропонованого спостерігача доведено на основі аналізу похибки спостережень для скінченновимірної та нескінченновимірної моделей. Показано, що тривіальний розв'язок системи в похибках є асимптотично стійким. Основний результат цього розділу сформульовано у вигляді теореми 4.6, у якій наведено умови збіжності спостерігача для нескінченновимірної системи з виходом. Цей результат є застосовним до широкого класу динамічних систем, у роботі показано його застосування до розглянутої моделі пружної балки з точковою масою.

У п'ятому розділі розглянуто задачу про коливання пружної балки з умовами консольного закріплення. За допомогою методу Гальоркіна побудовано систему наближених розв'язків відповідної початково-крайової задачі. Доведено збіжність отриманої системи до узагальненого розв'язку початково-крайової задачі.

Основні результати роботи проілюстровано за допомогою чисельного моделювання.

Обґрунтованість і достовірність основних положень і висновків забезпечується строгістю і коректністю математичних моделей і постановок задач і підтверджується узгодженістю результатів чисельного моделювання конкретних механічних систем з теоретичними висновками.

Наукова новизна та практичне значення результатів дисертації. Усі результати роботи є новими і мають насамперед теоретичне значення, вони представляють внесок у розвиток лінійної теорії систем керування і спостереження. Розроблені методи та алгоритми можуть бути застосовані при проєктуванні роботизованих маніпуляторів з гнучкими ланками, також для гасіння вібрацій у підвісках роботизованих транспортних засобів.

Результати дисертаційної роботи достатньо апробовані, вони доповідались на конференціях і семінарах в наукових установах України та за кордоном. За результатами роботи опубліковано 6 статей у фахових виданнях та 14 тез у матеріалах міжнародних наукових конференцій.

Автореферат повністю та правильно відображає зміст дисертації.

Зауваження:

1. Назва дисертації вказує на дослідження руху широкого класу гібридних механічних систем, водночас в роботі розглядається тільки одна гібридна система.
2. У розділі 2 наводиться перевірка замкненості оператора системи (наслідок 2.1). Проте, ця властивість не є необхідною для застосування теореми Люмера-Філліпса про інфінітезимальний генератор.
3. Вибір керування у вигляді зворотного зв'язку (2.18), що містить вільні параметри α_i , неоднозначний. Варто провести аналіз такого вибору з точки зору досягнення бажаних властивостей керованої системи (оптимізація). Аналогічна неоднозначність має місце при виборі вільних параметрів γ_i в задачі синтезу спостерігача (4.22) для системи (4.16), (4.17).
4. Умови збіжності спостерігача отримані в загальному вигляді для системи з довільною кількістю сенсорів. При цьому чисельні розрахунки проведено для системи з одним виходом. Для ілюстрації умов збіжності спостерігача доцільно було б розглянути, крім системи з одновимірним виходом, приклади моделі з декількома вихідними сигналами.
5. Наступні наукові праці мають безпосереднє відношення до досліджуваної в дисертації тематики, але не були згадані у переліку використаних джерел:
  - a. M. Tucsnak, G. Weiss, Observation and control for operator semigroups, Birkh"auser Advanced Texts, Birkh"auser Verlag, Basel, 2009.
  - b. E. Tr'elat, G. Wang, Y. Xu, Characterization by observability inequalities of controllability and stabilization properties, Pure and Applied Analysis 2 (2020), no. 1, 93–122.
  - c. Bao-Zhu Guo, Jun-Min Wang. Control of Wave and Beam PDEs: The Riesz Basis Approach Springer, 2019.

Наведені зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи і не знижують її теоретичне та практичне значення.

В цілому робота викладена послідовно і коректно. Дисертація написана українською мовою у відповідності до вимог МОН України про мову та стиль написання дисертацій. Форма викладення матеріалу відповідає прийнятій у науковій літературі. Тематика дисертаційної роботи повністю відповідає паспорту спеціальності 01.02.01 – теоретична механіка.

Враховуючи сказане, вважаю, що дисертація «Керування багаточастотними коливаннями гібридних механічних систем» є цілісною науковою працею, що задовольняє всі вимоги пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», постанова Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними Постановою КМУ №607 від 15.07.2020 р.) щодо кандидатських дисертацій, а її авторка Калоша Юлія Ігорівна заслуговує на присудження їй вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук за спеціальністю 01.02.01 — теоретична механіка.

Офіційний опонент
член-кореспондент НАН України,
доктор фізико-математичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту математики НАН України

*Надійшло до докторської ради
26.10.24 04.05.2024 р.
сироту рад Н-1/Брїсмицько М.1*

